

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності

На правах рукопису

ПОЛЯК ВЛАДИСЛАВ МИКОЛАЙОВИЧ

РОЗВИТОК НІЧНОГО ТУРИЗМУ В ЄВРОПІ

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»
за освітньо-професійною програмою
«Музейний менеджмент, культурний туризм»
спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»

Науковий керівник:
кандидат історичних наук, доцент
Надольська Валентина Василівна

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ
протокол № _____
засідання кафедри музеєзнавства,
пам'яткознавства та інформаційно-
аналітичної діяльності
від _____ 2025 р.
Завідувач кафедри проф. Гаврилюк С. В.

АНОТАЦІЯ

Поляк В. М. Розвиток нічного туризму в Європі. Кваліфікаційна робота на правах рукопису на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр». Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2025.

У кваліфікаційній роботі комплексно проаналізовано розвиток нічного туризму в Європі як одного із видів культурного туризму. Охарактеризовано сутність поняття «нічний туризм» як діяльності, яка включає в себе відвідування пам'яток, театральних вистав, концертів та інших культурних подій у період з вечора до ранку, що відрізняється від традиційного туризму, зосередженого на денних розвагах. Визначено роль нічного туризму в актуалізації культурної спадщини європейських країн, популяризації та збереженні пам'яток, стимулюванні економічного розвитку і міжкультурного діалогу.

У роботі охарактеризовано європейські практики організації нічного туризму (нічні екскурсії; нічні тури; різноматичні фестивалі; розважальні заходи у клубах, барах, ресторанах та ін.). Проаналізовано статистичні дані, які визначають провідні туристичні міста Європи (Лондон, Париж, Берлін, Рим, Амстердам) за кількістю ночей перебування у них туристів (2019–2023 рр.). Розкрито соціокультурні впливи нічного туризму на розвиток місцевих громад (позитивні: покращення економічного становища громад, збільшення кількості робочих місць, розвиток інфраструктури; негативні: ризики підвищення рівня злочинності, шумового забруднення, можливого руйнування традицій та соціальних норм). Висвітлено форми популяризації нічного туризму в мережі Інтернет, зокрема через соціальні мережі та платформи для бронювання.

Ключові слова: нічний туризм, культурний туризм, культурна спадщина, Європа, місцеві громади, Інтернет, місцеві громади.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. НІЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК ВИД КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ	
1.1. Поняття «нічний туризм».....	10
1.2. Роль нічного туризму в актуалізації культурної спадщини	15
РОЗДІЛ 2. ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ВИКОРИСТАННЯ НІЧНОГО ТУРИЗМУ	
2.1. Форми організації нічного туризму в країнах Європи.....	19
2.2. Нічний туризм як інструмент підтримки місцевих громад.....	29
2.3. Популяризація нічного туризму в мережі Інтернет.....	34
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

Актуальність теми. Нічний туризм став однією з ключових складових туристичної індустрії, що активно розвивається в Європі. Названий вид культурного туризму стає все більш популярним у великих містах і туристичних дестинаціях, де нічне життя активно розвивається. Нічний туризм відображає потребу туристів у нових враженнях, розвагах і культурних активностях, які доступні у вечірній та нічний час. Він приваблює любителів пригод і тих, хто шукає незвичайний досвід. Актуальність теми визначається зростаючим інтересом до нічних розваг серед туристів, а також необхідністю розробки ефективних стратегій розвитку нічного туризму в Україні у повоєнний період.

Дослідження зарубіжного досвіду організації нічного туризму дозволить використати найбільш дієві його практики для популяризації туристичних ресурсів різних регіонів України, що сприятиме збільшенню потоків туристів. Європейський досвід допоможе зрозуміти, які формати нічного туризму популярні в інших країнах, і адаптувати їх до місцевих умов. Використання успішних практик із зарубіжного досвіду допоможе створити конкурентоспроможну туристичну пропозицію, що виділяє регіон серед інших. Досвід європейських країн є також цікавим для з'ясування ефективних інструментів просування нічного туризму за допомогою соціальних мереж, інших інтернет-ресурсів.

Таким чином, вивчення апробованих європейських практик організації нічного туризму сприятиме розвитку вітчизняної туристичної галузі як на загальнодержавному, так й на регіональному рівнях.

Мета кваліфікаційної роботи – проаналізувати практики організації нічного туризму в країнах Європи.

Для досягнення означеної мети автором дослідження поставлено наступні **завдання**:

- з'ясувати сутність поняття «нічний туризм»;

- охарактеризувати роль нічного туризму для актуалізації культурної спадщини;
- розкрити форми організації нічного туризму в країнах Європи;
- проаналізувати роль нічного туризму як інструменту розвитку місцевих громад.
- висвітлити форми популяризації нічного туризму в мережі Інтернет.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є культурний туризм як процес відвідання пам'яток історії, архітектури, мистецтва; ознайомлення із природними та етнічними особливостями країн і регіонів; сучасним життям народів світу.

Предметом дослідження є процеси розвитку нічного туризму в країнах Європи у ХХІ ст.

Стан наукової розробки проблеми. Нічний туризм є досить молодим видом культурного туризму, який в сучасних умовах активно розвивається. Однак, він вже став об'єктом наукових розвідок та досліджень. Про це свідчать публікації вітчизняних вчених, присвячені аналізу тенденцій і змін у галузі міжнародного туризму, туристичного ринку. Зокрема, розвідки М. Мальської, Н. Антонюк, Н. Ганич [13], І. Вороніна, А. Вороніної [5], А. Поляруш [26], І. Риги, С. Рошко [28], І. Смаль [31], висвітлюючи питання впливу глобалізаційних процесів на ринок туристичних послуг, фрагментарно згадують й про активізацію в останні десятиріччя нічного туризму.

Нічний туризм як вид культурного туризму коротко характеризується у навчальній літературі, присвяченій організації туризму загалом, сучасним різновидам туризму (О. Перепелюк [20], В. Брич [21], Ф. Шандор, М. Кляп [38]).

До питань його розвитку як виду культурного туризму фрагментарно звертаються дослідники, які вивчають вітчизняну туристичну індустрію (Л. Бублик, С. Трофим'як [2], А. Романова [29]). Так, А. Романова, обґрунтовуючи стратегію економічного розвитку туристичної індустрії

України, звернула увагу на досвід організації нічного туризму в європейських містах, запропонувала рекомендації щодо його ефективного використання [29].

Окрім узагальнювальних робіт звертають на себе увагу поодинокі наукові публікації вітчизняних авторів, в яких піднімаються питання розвитку містичного туризму (К. Алістратова [1]), спеціалізованого (нішевого) туризму (Р. Лозинський, І. Кучинська [12]), сучасних тенденцій розвитку пригодницького туризму (А. Романів, К. Гавлитюк [30]), дайвінгу як виду спортивного туризму (О. Удод, О. Мозолєв [36]). Кожен з названих видів туризму частково дотичний до організації нічних розваг, тому вказані публікації допомогли проаналізувати предмет кваліфікаційної роботи.

У новітній українській історіографії з'явилися й розвідки, присвячені власне нічному туризму. Це публікації В. Воловик та Н. Волошин «Нічний туризм» [4], О. Колотухи «Нічний туризм» [10], Р. Кампрубі, Л. Короміної «Мешканці проти відвідувачів на фестивалях світла в містах: приклад Барселони» [9], А. Плюшєвої «Переїзд на роботу та ніч у місті: нічні пересування в туристичній та гостинній сфері» [24], А. Чарман, Т. Говендер «Творча економіка нічного дозвілля неформальних закладів пиття» [37]. У своїх публікаціях автори піднімають питання регіонального розвитку туризму, його інноваційних форм, сталого розвитку громад, аналізуючи потенціал нічного життя міст як туристичної атракції, різновекторність нічних культурних подій (фестивалів, вистав, нічних екскурсій), їх роль у збереженні та популяризації культурної спадщини, а також вплив нічних подій та заходів на економіку регіонів, туристичний досвід а також питання безпеки й управління нічними туристичними потоками. Однак вивчення проблеми розвитку нічного туризму лише започатковане працями названих авторів.

Популярності нічного туризму в останні десятиріччя сприяє розвиток інформаційних технологій. Їх використання у галузі туризму досліджують О. Яковенко, О. Варварук, В. Дорошева, С. Куц [40]. Теорія, методологія, практика використання інформаційних технологій у туризмі аналізується в ґрунтовному монографічному дослідженні С. Мельниченко [14].

Нічний туризм став об'єктом досліджень й зарубіжних вчених. Так, Мануель Гарсія-Руїс (M. García-Ruiz) вивчає вплив нічних розваг (екскурсій, гастрономічних турів, культурних подій) на міський простір, зокрема їх економічний ефект та популярність серед мандрівників, розробляє стратегії управління нічною економікою міст, піднімає питання ризиків, пов'язаних із нічним туризмом (шум, громадський порядок) [47].

Публікація Жорді Нофре (J. Nofre) присвячена аналізу ролі нічного життя у формуванні туристичної привабливості міст, впливу нічних подій на соціальну структуру міст. Вчений розглядає нічний туризм у контексті міських переїздів, нічного життя, набуття завдяки нічним подорожам нового туристичного досвіду, висвітлює питання регулювання та сталого розвитку нічного туризму [55].

До важливого аспекту розвитку нічного туризму звертається Роджер Кампрубі (R. Camprubí). Дослідник аналізує стратегії просування нічних туристичних продуктів, роль нічних подій та закладів у брендингу туристичних дестинацій в Європі, вивчає поведінку нічних туристів [9].

Загалом історіографічний аналіз дозволяє зробити висновок про те, що в новітній українській історіографії лише започатковано вивчення нічного туризму, як окремого виду культурного туризму. Означена проблема попри її новизну і багатоаспектність вимагає продовження наукового вивчення.

Джерельна база дослідження включає три групи джерел. Першу з них склали статистичні матеріали економічної бази даних Statista. Statista працює на веб-сайті www.statista.com, який надає доступ до статистики та досліджень щодо понад 80 000 тем та сфер інтересів, а також дозволяє користувачам швидко та ефективно отримувати доступ до відповідної інформації про широкий спектр ринків та галузей. База даних містить матеріали й про розвиток світової та європейської туристичної індустрії, зокрема нічного туризму [11].

Другу групу джерел склали матеріали сайтів, присвячених нічним атракціям у країнах Європи, зокрема таких як: «Ваш путівник із нічних розвага

в Європі» [3], «Європа вночі – фотосерія» [7], «Найкращі нічні тури Європою» [15], «Незабутні фестивалі Європи, які варто відвідати хоча б раз» [16], «Нічне життя Європи та місця для вечірок» [18].

У роботі також використано звіти туристичних агенцій, присвячені нічному туризму.

Опрацьовані джерела дали можливість комплексно проаналізувати тему наукової роботи, сприяли її об'єктивному, системному розкриттю, дозволили вирішити дослідницькі завдання й досягти поставленої мети.

Методи дослідження. Відповідно до мети і завдань кваліфікаційної роботи використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи. З числа міждисциплінарних застосовано структурно-системний метод, який дозволив розглянути предмет дослідження з усіма його основними складовими як єдине ціле. Вагоме значення мало застосування функціонального та культурологічного методів, за допомогою яких вдалося проаналізувати зв'язок нічного туризму із збереженням та актуалізацією культурної спадщини, розвитком місцевих громад, з'ясувати місце нічного туризму у туристичній індустрії Європи. Із загальнологічних методів застосовано метод аналізу і синтезу, з емпіричних – метод аналізу доступних джерел і наукової літератури.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вперше була зроблена спроба комплексно дослідити теорію і практику організації нічного туризму в країнах Європи, визначити новітні тенденції розвитку вказаного виду культурного туризму.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в освітньому процесі у закладах вищої освіти. Матеріали кваліфікаційної роботи стануть у нагоді для здобувачів спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство» при вивченні освітніх компонентів «Культурний туризм», «Туристичні ресурси», «Практикум з проєктування екскурсійних і туристичних маршрутів».

Висновки наукової роботи сприятимуть системному аналізу процесів розвитку культурного туризму у ХХІ ст., з'ясуванню можливостей використання зарубіжного досвіду організації нічного туризму для туристичної галузі України.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення і висновки кваліфікаційної роботи викладені у виступі на VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук» (м. Луцьк, 14 листопада 2024 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасна наука та освіта Волині» (м. Луцьк, 22 травня 2025 р.).

Публікації. Результати роботи у вигляді тез були опубліковані у збірнику матеріалів науково-практичної конференції («Розвиток нічного туризму у Великій Британії» [25].

РОЗДІЛ 1

НІЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК ВИД КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Поняття «нічний туризм»

Нічний туризм – це відносно новий феномен у сфері туризму, що набирає популярності в останні роки. Він охоплює різноманітні види діяльності, які зазвичай відбуваються вночі, включаючи вечірки, культурні події, гастрономічні тури, нічні екскурсії та ін. Як відзначає К. Алістратова, такі формати дозвілля приваблюють молодь [1, с. 95]. Основна його мета – надати туристам можливість досліджувати нові культури і суспільства за допомогою нічних активностей і вражень.

Українські дослідники В. Воловик та Н. Волошин характеризують нічний туризм як форму дозвілля, що включає гастрономічні, культурні та розважальні активності в темну пору доби [4, с. 10].

У науковій літературі представлені й інші визначення поняття «нічний туризм». Певною мірою вони відрізняються один від одного, що можна пояснити тим, що цей вид туризму став об'єктом досліджень лише недавно. Перелік визначень поняття «нічний туризм», наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Дефініції категорії «нічний туризм»

Автор/джерело	Визначення
Колотуха О. [10]	Вид активного туризму, який передбачає участь у заходах і подіях, що відбуваються вночі, таких як клубні вечірки, нічні фестивалі, екскурсії та вистави.
Лозинський Р. та Кучинська І. [12, с. 177]	Різновид спеціалізованого туризму, окремий сегмент з унікальними характеристиками та мотивацією туристів.
Гарсія-Руїс М. [47], Нофре Ж. [55, с. 510]	Сегмент індустрії туризму, який пов'язаний з нічним життям міст, включаючи культурні,

	соціальні та фінансові компоненти, залученням туристів до участі в нічних активностях.
Кампрубі Р., Короміна Л. [9, с. 462]	Діяльність, яка включає в себе відвідування пам'яток, театральних вистав, концертів та інших культурних подій у період з вечора до ранку, що відрізняється від традиційного туризму, зосередженого на денних розвагах.
Визначення автора	Форма туризму, що пропонує унікальний досвід, включаючи нічні екскурсії, гастрономічні тури та інші види активностей, які розкривають незвідані грані культури та місцевих традицій у темряві.

На основі наведених визначень поняття «нічний туризм», можна виділити кілька наукових підходів до розуміння його сутності.

Однією з ключових складових розвитку нічного туризму є його зв'язок з культурним життям. Тому культурний підхід робить акцент на тому, що нічний туризм розглядається як форма туристичної діяльності, яка акцентує увагу на культурних аспектах нічного життя. Він дозволяє туристам досліджувати і взаємодіяти з місцевими культурними традиціями через участь у нічних фестивалях, театральних виставах та інших культурних подіях. Кожне місто або регіон має власні традиції, пов'язані з нічним життям, які нерідко відображаються у фольклорі і мистецтві. При цьому відвідувачі можуть насолоджуватися живою музикою, художніми виставками, театральними виставами та іншими подіями, що відбуваються пізно вночі.

Крім того, нічний туризм пропонує можливість вивчення місцевої кухні. Багато ресторанів, барів і вуличних торговців пропонують унікальні страви та напої, які активно розвиваються у нічний час. Нічні гастрономічні тури дозволяють туристам відкривати для себе нові смаки та кухні, що часто залишаються непоміченими в денний час. У великих містах все більше уваги приділяється гастрономічним фестивалям, які проходять вночі, приваблюючи туристів і місцевих жителів. Тому гастрономічний підхід підкреслює важливість гастрономічних аспектів нічного туризму.

Економічний підхід акцент робить на тому, що нічний туризм розглядається як важливий сегмент індустрії, що впливає на економіку міст. Цей підхід звертає увагу на те, як нічні активності можуть залучати туристів, підвищуючи доходи локальних підприємств та створюючи нові робочі місця.

Соціальний підхід визначає, що нічний туризм також формує соціальні взаємодії, які виникають під час нічних розваг. Взаємозв'язок між місцевими жителями та туристами в нічний час створює нові можливості для спільного проведення часу та культурного обміну.

Екологічний підхід базується на з'ясуванні екологічних наслідків нічного туризму, зокрема на його впливі на природні ресурси, акустику у міських районах та заходи, які можуть зменшити негативний вплив на навколишнє середовище.

У межах психологічного підходу вивчаються психологічні аспекти нічного туризму, які пов'язані з емоційним сприйняттям, атмосферою і досвідом, що формуються під час нічних активностей. Нічний туризм може впливати на настрій туристів, створюючи відчуття задоволення, приємні спогади та відкриття.

Зростання ринку туристичних послуг у сегменті нічного туризму зумовлене сукупністю факторів, включаючи урбанізацію, посилені заходи безпеки та зростаючий попит на культурні і розважальні заходи вночі [15].

Зростання популярності нічного туризму в останні десятиріччя пояснюється кількома ключовими чинниками (див. Додаток А). Однією з основних причин зростання популярності нічного туризму є зміна стилю життя сучасного суспільства. У зв'язку з глобалізацією та розвитком технологій, у людей з'явилася можливість подорожувати та досліджувати нові міста в будь-який час доби. Це призводить до зміни стереотипів про нічний відпочинок. Якщо раніше нічні години вважалися часом для відпочинку, то тепер перетворилися на можливості для активного проведення часу. Нічні кінотеатри, виставки, фестивалі світла, концерти та тематичні вечірki стали основними складовими нічного туристичного досвіду [25, с. 43].

Сучасні люди все більше цінують можливість активного відпочинку у вечірній та нічний час. З розвитком технологій і глобалізацією, з'явилася нова культура «нічного дозвілля», що включає в себе вечірні заходи, вечірки та культурні події. Люди охоче проводять час поза межами своїх домівок, відкриваючи нові можливості для розваг.

Нічний туризм зазвичай супроводжується численними культурними подіями, такими як фестивалі, концерти, літературні читання, виставки і нічні ринки. Ці заходи приваблюють туристів, які шукають нові враження і можливості для поглибленої соціалізації.

Зростанню нічного туризму сприяє технологічний прогрес. Доступ до інформації в Інтернеті, мобільні додатки для бронювання і планування подорожей, а також активне використання соціальних мереж для обміну досвідом – все це стало каталізатором для зростання популярності нічних розваг. Сприяючи видимості нічних подій, технології заохочують людей виходити на вулиці, досліджувати міста вночі та ділитися враженнями.

У багатьох містах нічне життя стало важливою частиною культурної ідентичності. Популяризація клубної музики, барної культури і гастрономічних пропозицій у форматі «відкритих до пізна» закладів сприяє формуванню специфічного іміджу міст. Нічна гастрономічна культура, яка поєднує в собі незвичайні смакові дослідження, стала невід'ємною частиною нічного туризму.

Зростання мобільності людей, а також зручність міжнародних перевезень сприяє тому, що туристи охоче подорожують до нових міст, у тому числі для того, щоб отримати враження саме вночі. Нічний туризм стає важливим сегментом індустрії у великих містах і туристичних центрах, які пропонують різноманітні можливості для розваг.

Сучасні туристи прагнуть до різноманітності досвіду, вони бажають не лише відвідувати знакові пам'ятки, а й отримувати нові емоції в процесі знайомства з культурою міста. Нічний туризм допомагає задовольнити ці потреби шляхом пропозиції незвичних заходів і можливостей для спілкування.

Особливу увагу варто звернути на соціокультурний аспект нічного туризму. Відкриття нових майданчиків і можливостей для розваг у вечірній та нічний час сприяє створенню нових соціальних зв'язків між місцевими мешканцями та туристами. Різноманітні культурні події та активності, що проводяться у нічний час, стають платформою для обміну досвідом та ідеями, формуючи мультикультурне середовище. Це, в свою чергу, може посприяти розвитку місцевої культури, адже іноземні туристи приносять з собою нові тенденції та впливи.

Таким чином, можна відзначити, що зростання популярності нічного туризму є результатом комплексного впливу глобалізаційних, соціальних, культурних та технологічних чинників. Постійна еволюція стилю життя, активні культурні ініціативи, розвиток технологій, зміни споживчих уподобань створюють сприятливе середовище для нічного відпочинку.

Нічний туризм не лише наповнює міське середовище новими елементами, а й збагачує суспільство, формуючи нові культурні цінності і зберігаючи місцеві традиції. Баланс між туристичною привабливістю та потребами місцевих мешканців може стати запорукою успішного розвитку нічного туризму в майбутньому.

Однією з визначальних рис нічного туризму є його здатність викликати емоції та створювати враження. Нічний огляд міст, нічні прогулянки й знайомство з відомими пам'ятками або навіть участь у нічних квестах створюють зовсім інший досвід споглядання та взаємодії з оточенням. Легке натхнення та магія, що панують вночі, надають можливість побачити знайомі місця в абсолютно новому світлі [60].

Попри позитивні емоції та враження, пов'язані з нічним туризмом, цей вид розваг несе в собі певні ризики. Безпека туристів стає важливим аспектом, адже заняття нічним туризмом може включати в себе відвідування небезпечних районів, участь у бурхливих вечірках або споживання алкоголю. Це потребує від туристів додаткової обережності, знання місцевих законів та правил поведінки. Для багатьох організацій, що спеціалізуються на нічному

туризмі, безпека туристів стоїть на першому місці, і вони запроваджують різноманітні заходи для забезпечення комфортних умов під час нічних активностей.

Підсумовуючи, варто зазначити, що нічний туризм – це багатогранне явище, пов'язане з культурою, гастрономією, розвагами і безпекою. Його розвиток свідчить про зміну споживчих звичок і вимог сучасних людей до досвіду подорожей. Це може стати основою для різноманітних ініціатив, які сприятимуть підвищенню якості життя в містах і регіонах, а також збагачуватимуть досвід туристів. Нічний туризм відкриває нові можливості для вивчення світу, спонукає до творчості та нових відчуттів, створюючи неповторну атмосферу.

1.2. Роль нічного туризму в актуалізації культурної спадщини

Нічний туризм відіграє значну роль в актуалізації культурної спадщини, урізноманітнюючи традиційні способи використання культурних ресурсів. Цей сегмент туризму не лише дозволяє туристам зануритися в атмосферу минулого, але й сприяє збереженню і популяризації культурних надбань. В умовах глобалізації та швидкого розвитку технологій, нічний туризм стає інструментом, що об'єднує людей, які цінують культурну спадщину, створює нові культурні враження та надає можливості для розвитку соціальних взаємодій на цій основі (див. Додаток Б).

По-перше, нічний туризм надає унікальну можливість для представлення культурної спадщини через організацію нічних фестивалів, святкових заходів та вистав. Ці події привертають увагу туристів до традицій, ремесел і звичаїв, які можуть бути менш популярними або непомітними в денний час. Наприклад, нічні фестивалі в містах, що славляться своєю історією, можуть включати реконструкції історичних подій, виставки народних промислів та живу музику, що створює ілюзію занурення у минуле та дозволяє туристам відчувати дух епохи [9, с. 457].

Завдяки розвитку нічного туризму міста залучають молодь, яка шукає нові враження та емоції. Для молоді важливо не лише ознайомлення з культурною спадщиною, а й активна участь у заходах. Це відкриває нові форми для спілкування, обговорення національних традицій, надаючи можливість обміну ідеями та думками про цінності і спадщину. Таким чином, нічний туризм сприяє формуванню усвідомлено ставлення до культурної спадщини у нових поколінь, заохочує їх до її пізнання та збереження [12, с. 175].

По-друге, розвиток нічного туризму позитивно впливає на реставрацію та збереження архітектурних пам'яток. Нічні екскурсії, що включають історичні райони міст, покликані ознайомити туристів із зовнішнім виглядом пам'яток у вечірньому освітленні, що підкреслює їхню красу та значення. Міста, які активно розвивають нічний туризм, інвестують в освітлення, яке покращує огляд архітектурних об'єктів [22]. Зростання зацікавленості туристів пізнанням культурної спадщини сприяє фінансуванню проєктів реставрації і консервації історичних пам'яток.

Окрім цього, нічний туризм забезпечує платформу для розвитку творчих індустрій, які, в свою чергу, перебувають у тісному зв'язку з культурною спадщиною. Місцеві художники, музиканти і ремісники отримують можливість демонструвати свої роботи під час нічних заходів, створюючи атмосферу культурної автентичності та привертаючи увагу до традицій. Вечірки, концерти, культурні події чи ярмарки, що відбуваються вночі, часто стають майданчиками для презентації локальної культури, популяризації місцевих традицій і ремесел [37, с. 798].

Залучення туристів до нічних заходів стимулює активність у сферах обслуговування, торгівлі, гастрономії та розваг. Це, в свою чергу, надихає організації та підприємства на інвестування у культурне середовище, створюючи нові можливості для збереження та актуалізації матеріальної і нематеріальної культурної спадщини. Економічна вигода від нічного туризму

стає серйозним аргументом для місцевих урядів, щоб підтримувати культурні ініціативи та інвестиції в збереження об'єктів культурної спадщини [11].

Не менш важливим є те, що розвиток нічного туризму сприяє залученню міжнародних туристів, які шукають культурних вражень у різних країнах. Наприклад, такі міста, як Париж, Амстердам, Рим відомі своїм нічним життям, що включає в себе як традиційні, так й сучасні елементи культури. Міжнародний інтерес істотно підвищує визнання цінності культурної спадщини конкретних регіонів і міст на світовій арені, створюючи національний та локальний імідж, який приваблює туристів.

Складові впливу нічного туризму на актуалізацію культурної спадщини та їх характеристика наведені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Роль нічного туризму в актуалізації культурної спадщини

Складова	Опис	Форми
Залучення туристів	Нічний туризм приваблює нову аудиторію, зацікавлену в культурних заходах.	Нічні музеї, фестивалі світла.
Збереження традицій	Відродження вечірніх культурних практик, національних свят та обрядів.	Концерти фольклорної музики, театральні вистави.
Економічний вплив	Нічний туризм сприяє розвитку місцевої економіки, яка здатна інвестувати у збереження культурної спадщини.	Кафе, бари, сувенірні крамниці
Інноваційні підходи	Використання новітніх форматів заходів, що поєднують традиційні та сучасні елементи.	Тематичні вечірки, віртуальні тури.
Залучення громади	Нічний туризм залучає місцевих жителів до участі в реалізації культурних ініціатив.	Вечори мистецтв, відкриті майстер-класи.

Промоція культурної ідентичності на національному та локальному рівнях	Допомагає популяризувати унікальність культури та історії країни / регіону.	Фестивалі, присвячені місцевим традиціям та культурі.
--	---	---

Нічний туризм відіграє значну роль в актуалізації культурної спадщини, оскільки він не лише привертає нову аудиторію, але й оживляє культурні практики, які можуть залишатись непоміченими у денний час [9]. Представляючи унікальність своєї культури через нічні заходи, громади отримують можливість представити свої традиції у сучасному контексті, залучаючи як місцевих жителів, так і туристів [35].

Економічний вплив нічного туризму також має велике значення: завдяки збільшенню потоків туристів створюються нові робочі місця і розвиваються нові підприємства, які зацікавлені у збереженні культурної спадщини [11]. Крім того, нічний туризм слугує платформою для інновацій, відкриваючи нові можливості для розвитку культури і мистецтва [50].

Отже, розвиток нічного туризму впливає не лише на збереження, але й на відродження культурних цінностей, створюючи інтерактивний досвід, підвищуючи інтерес до місцевої культури та залучаючи нові покоління до її збереження та розвитку [17, с. 279].

Таким чином, роль нічного туризму в актуалізації культурної спадщини є багатовекторною та значною. Він не лише створює нові можливості для представлення культурних традицій на національному і локальному рівнях, але й сприяє збереженню і популяризації пам'яток, є платформою для розвитку творчих індустрій.

Нічний туризм формує новий тип соціальних і культурних зв'язків, гнучко адаптуючи давні традиції до сучасних реалій, і відкриває нові шляхи вивчення і визнання наших спільних культурних надбань. В умовах швидких суспільних змін роль нічного туризму стає дедалі вагомішою, підтверджуючи його значення в збереженні культурної спадщини та формуванні ідентичності.

РОЗДІЛ 2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ВИКОРИСТАННЯ НІЧНОГО ТУРИЗМУ

2.1. Форми організації нічного туризму в країнах Європи

Нічний туризм – це цікавий і динамічний напрямок в індустрії подорожей, який за останні кілька років набирає дедалі більшої популярності в країнах Європи. Цей вид туризму включає в себе різноманітні активності та програми, що відбуваються вночі, такі як нічні екскурсії, культурні заходи, клубну діяльність, гастрономічні тури та інші форми розваг, які дозволяють туристам зануритися в атмосферу міст та регіонів у темряві (див. Додаток В).

Однією з найпопулярніших форм нічного туризму є нічні екскурсії. Вони дозволяють туристам дослідити міста та їхню архітектуру в унікальному освітленні. Наприклад, у Парижі проводять нічні прогулянки вздовж Сени, де туристи можуть оглянути такі туристичні магніти, як Ейфелева вежа, Нотр-Дам, Лувр [10]. Такі екскурсії супроводжують гіді, які розповідають про історію та культуру міста. Нічні екскурсії також можуть включати відвідування пам'яток культури та історії, які відчиняють свої двері після заходу сонця. Серед найбільш популярних нічних турів у країнах Європи слід назвати: Круїз «Північне сяйво» з центру Рейк'явіка [51, с. 185], 2-х годинний тур на автобусі-привиді Gravedigger з Дубліна, Нічний Рим – тур Ebike з дегустацією їжі та вина [15] (див. Додаток Г). Окрему нішу займають тематичні нічні тури, зокрема містичні маршрути та екскурсії-привиди, які є популярними у Празі, Единбурзі та Венеції [24, с. 44].

У багатьох європейських містах організовуються різноманітні культурні події, що відбуваються вночі. Це можуть бути музичні фестивалі, художні виставки, театральні постановки та інші культурні заходи («тури з привидами» у старовинних містах (Единбург, Прага), екскурсії на електричних візках (Гданськ), нічні круїзи по річках та каналах). У Будапешті центрами альтернативної культури, мистецтва та музики стали руїн-паби. Ці унікальні

заклади, розташовані в покинутих будівлях, приваблюють як туристів, так і місцевих жителів, створюючи особливу атмосферу та підтримуючи креативне середовище. Крім того, у європейських країнах активно розвивається нічний екотуризм, що передбачає спостереження за природними явищами, нічні походи та кемпінги, зокрема у Скандинавії та Альпах [45, с. 668]. Наприклад, Міжнародний заповідник темного неба Keppri (Kerry International Dark-Sky Reserve) в Ірландії є одним із трьох золотих заповідників темного неба у світі. Це місце приваблює астротуристів, які приїжджають, щоб спостерігати за зірками та іншими небесними об'єктами, вільними від світлового забруднення. Регіон Алкева (Португалія) також активно розвиває астротуризм, створюючи умови для спостереження за зоряним небом та пропонуючи пов'язані з цим заходи (див. Додаток Д).

Залученню туристів сприяє розвиток гастрономічного туризму, адже нічні ринки, винні дегустації та ресторани з особливою атмосферою приваблюють відвідувачів (Франція, Італія, Іспанія та ін.) [16].

Великою популярністю у туристів користується міжнародна акція «Ніч музеїв». У цей вечір музеї відкриті до пізньої ночі і пропонують відвідувачам інтерактивні програми, виступи артистів, лекції, нічні майстер-класи. Це сприяє популяризації культурної спадщини серед молоді.

У містах також проводяться унікальні нічні події, як-от нічні запливи в термальних купальнях Будапешта, нічні кінопокази у старих фортецях, нічні театральні вистави під відкритим небом.

Нічний туризм активно розвивається в Амстердамі (див. Додаток Е). У місті щорічно проходить фестиваль «Amsterdam Light Festival», під час якого артисти з усього світу створюють світлові інсталяції, що прикрашають міські канали. Такі події приваблюють численних туристів і допомагають розвивати культурний туризм, підвищуючи привабливість міста [48, с. 713].

Нічне життя Амстердаму дуже різноманітне – від андеграундного техно до елітних коктейль-барів і каннабісних кафе. Двома основними районами нічного життя міста є Leidseplein і Rembrandtplein, обидва наповнені

різноманітними закладами на будь-який смак. Особливу увагу прихильників нічного туризму привертають такі нічні клуби та бари Амстердаму:

1. Paradiso: у будівлі колишньої церкви Paradiso проводяться живі концерти і клубні вечори, приваблюючи фанатів від інді-року до EDM.

2. Melkweg: Melkweg, відомий своєю альтернативною атмосферою, є культурним центром, який пропонує клубні вечори, концерти та художні виставки.

3. Клуб NYX: популярний серед ЛГБТК+ спільноти, пропонує кілька танцювальних майданчиків із інклюзивною та веселою атмосферою.

4. De School: один із найкращих андеграундних техно-клубів міста, відомий своїми довгими сетами та стриманою індустріальною атмосферою [3].

Відомі містами нічного життя є Берлін, Ібіца, Лондон і Барселона [18]. Наприклад, Ібіца у світі вважається однією із столиць електронної музики. Сюди туристи з'їжджаються, щоб на вечірках, які тривають до ранку, насолоджуватися цим жанром музики. Ресторани пропонують спеціальні нічні меню або гастрономічні подорожі, в рамках яких відбуваються дегустації і тематичні вечори. У такий спосіб нічне життя стає важливим елементом туризму, що спонукає людей продовжувати подорожувати і відкривати нові місця. На іспанському острові функціонують відомі клуби, які щоліта приваблюють міжнародних ді-джеїв та тусовщиків. Відомі вечірки на човнах, які стають початком нічних свят [16]. На Ібіці є пляжний рейв, клуби високої енергії, проводяться інтимні андеграундні вечірки.

Берлін має репутацію техно-столиці світу. Легендарні заклади, як-от Бергхайн, стали місцем паломництва для любителів техно, пропонуючи марафонські вечірки та індустріальне середовище, яке втілює в собі андеграундну атмосферу Берліна.

Відомими місцями нічного туризму у столиці Німеччини є:

1) Berghain – найвідоміший клуб у світі завдяки міні-техно, цілодобових вечірок та суворій політиці щодо дверей.

2) Вотергейт – розташований на річці Шпрее, Вотергейт люблять за його краєвиди, два танцювальні майданчики, а також хаус і техно.

3) Tresor – піонер берлінської техно-сцени, Tresor пропонує історичне андеграундне місце з індустріальним відчуттям.

4) Клуб KitKat – відомий гедоністичними вечірками та веселою атмосферою. Тут туристи проводять бурхливі ночі у Берліні [44, с. 47].

Фото нічного Берліну наведено у Додатку Ж.

Відпочинок на пляжі доповнюється нічними вечірками у Барселоні. Місто має широкий вибір варіантів: від пляжних клубів, як-от Orium, до інді-залів, як-от Razzmatazz, популярного місця як для туристів, так і для місцевих жителів.

Клуби та бари, які відвідують найчастіше туристи вночі:

1) Orium – розкішний пляжний клуб, відомий своїм розташуванням на пляжі та елітною публікою.

2) Racha – ще один відомий пляжний клуб із давньою репутацією танцювальної музики високої енергії вночі.

3) Razzmatazz – інді-мекка Барселони з п'ятьма різними залами, які пропонують різні жанри, від року до техно.

4) Sutton Club – відомий своєю елітною клієнтурою та багатою атмосферою. Sutton є одним із найексклюзивніших закладів Барселони [18].

Також у Барселоні відбувається знаменитий фестиваль Sonar, який приваблює найкращих виконавців електронної музики з усього світу, і Primavera Sound, рай для любителів інді та року [41] (див. Додаток 3).

У Великій Британії державна туристична платформа VisitBritain активно просуває нічний туризм через підтримку фестивалів, нічних турів та використання цифрових рекомендаційних систем [61].

Нічне життя Лондона таке ж різноманітне, як і саме місто, що пропонує щось для кожного. Від нічних клубів світового класу, таких як Fabric, до спокійних пабів у Камдені.

Кращими нічними клубами Лондона нічні туристи вважають:

1) Fabric – культовий андеграундний клуб, відомий своїми довгими сетами та передовою електронною музикою.

2) Ministry of Sound – потужний центр у світі танцювальної музики, який пропонує найвищий склад міжнародних ді-джеїв.

3) Egg London – багаторівневий клуб, який приваблює на нічні вечірки любителів хауса та техно.

4) Heaven – одне з найбільших ЛГБТК+ місць у Лондоні. Heaven має репутацію проведення незабутніх клубних вечорів [18; 41].

Лондон пропонує широкий спектр нічних заходів, таких як нічний шопінг, нічні автобуси та човни, тематичні екскурсії, театральні шоу та жива музика. З'явилися інноваційні нічні форми відпочинку, як-от ночівля в Лондонському музеї природознавства зі звуковими ефектами динозаврів, або спортивні заходи, такі як катання на ковзанах на додаток до традиційних нічних заходів, пов'язаних з гастрономічним туризмом. Разом із названими заходами, блукання нічними вулицями та огляд освітлених пам'яток культури, є привабливим заняттям для туристів, які хочуть побачити незвичні туристичні атракції. «Visit London» пропонує також кілька пішохідних нічних маршрутів, які дозволяють насолодитися нічним пейзажем міста та його головними пам'ятками [59, с. 189].

Одним із найвизначніших заходів у сфері нічного та музичного туризму Великої Британії є Download Festival – щорічний рок- та метал-фестиваль, що проходить у Donington Park, Лестершир. Заснований у 2003 р., фестиваль швидко набув статусу головної події для прихильників альтернативної музики щорічно збирає десятки тисяч відвідувачів як з Великої Британії, так і з-за кордону. Download Festival вирізняється своєю нічною програмою: окрім денних виступів, протягом усіх трьох днів (у 2025 р. – з 13 по 15 червня) відбуваються нічні діджей-сети, тематичні вечірки, кінопокази просто неба та фаєр-шоу, що створює сталий попит на розширену інфраструктуру кемпінгів, фудкорту та логістичних послуг у вечірній та нічний час.

Фестиваль має розвинену туристичну інфраструктуру, зокрема:

- Офіційні трансфери від Big Green Coach та National Express;
- Розгалужені кемпінг-зони з поділом за стилем відпочинку (класичний, сімейний, тихий, кемпінг з електропостачанням тощо);
- Впровадження екологічно свідомого туризму через ініціативи зі зменшення пластику, сортування відходів та цифрової навігації територією фестивалю;
- Програма «Access for All», яка забезпечує інклюзивний доступ для людей з інвалідністю.

Соціокультурна значущість Download Festival полягає також у збереженні й популяризації альтернативної субкультури – важкої музики, панку, готики, індустріального металу, які в інші пори року залишаються поза мейнстримовим туризмом. Це перетворює фестиваль не лише на музичну подію, а й на культурний кластер для фанатів рок-сцени.

Download також активно розвиває партнерства з туристичними агенціями, включаючи пропозиції «пакет + проживання + трансфер», що сприяє зростанню організованого молодіжного туризму, орієнтованого на нічні розваги [41].

Названі та інші міста Європи є головними локаціями організації та проведення нічних турів і заходів. У таблиці 2.1 подано перелік міст Європи, які були лідерами за кількістю ночей перебування у них туристів упродовж 2019–2023 рр. [53].

Таблиця 2.1

Міста Європи, які є лідерами в індустрії туризму за кількістю ночей перебування у них туристів (2019–2023 рр., млн. ночей)

Місто	2019	2020	2021	2022	2023
Лондон ¹	85.1	20.77	25.54	59.13	78.1
Париж ¹	52.45	14.13	20.47	50.13	52.4
Стамбул	23.93	9.89	18.57	29.63	29.75
Берлін	34.12	12.28	13.98	26.53	29.58

Рим ¹	29.07	5.35	5.03	20.32	29.51
Амстердам ¹	18.38	5.8	5.78	18.25	23.9
Барселона ¹	19.85	3.92	6.1	19.73	21.71
Мадрид ¹	20.68	5.05	10.93	17.66	19.97
Мюнхен ¹	18.29	7.03	7.95	16.02	18.63
Відень ¹	18.64	4.93	5.41	13.9	18.16
Прага	18.48	4.9	5.26	13.22	16.86
Гамбург	15.43	6.88	7.5	14.71	15.94
Лісабон	13.82	-	5.19	13.32	15.14

¹ дані можуть включати зміни через пандемію COVID-19 та інші фактори, що вплинули на туризм.

Аналіз наведених статистичних даних засвідчує, що Лондон залишається одним з найпопулярніших туристичних напрямків попри значний спад у 2020 р. через пандемію COVID-19. Місто поступово відновило свої позиції лідера, досягнувши 78.1 млн. ночей у 2023 р. Париж також демонструє стійкість, зберігаючи високі показники, хоча у 2020 р. спостерігався помітний спад. Стамбул, Берлін і Рим виявляють позитивні тенденції, при цьому Рим після різкого зниження відповідного показника у 2020 р. також зміг його підняти до 29.51 млн. ночей у 2023 р. [32; 34].

Барселона та Мадрид демонструють подібні тенденції з поступовим зростанням, що засвідчує відновлення інтересу до цих міст серед туристів. Мюнхен, Відень, Прага та Гамбург також виявляють помірне зростання кількості ночей, що вказує на загальні позитивні зміни у туристичному потоці. Лісабон, хоча і має нижчі показники у 2019 р., демонструє позитивну динаміку у 2023 р. Загалом, незважаючи на виклики, що виникли через пандемію, міста Європи поступово повертаються на свої попередні рівні популярності, що свідчить про відновлення туристичного бізнесу та зростаючий інтерес до подорожей у регіоні [36, с. 95].

Щодо статистики прихильників нічного туризму, то прослідковується тенденція їх до поступового та стабільного зростання в післяковідний період і досягнення передковідних показників у 2024 р. (див. Додаток К).

Кількість ночей, проведених туристами у країнах Європейського Союзу за період з 2009 по 2024 рік, ілюструє динаміку розвитку туристичної галузі. Графік показує, що в загальному обсязі ночей, проведених туристами, спостерігається зростання з 2009 р. до початку 2020 р., після чого внаслідок пандемії COVID-19 відбулося різке падіння. У 2021 р. показники почали відновлюватися. Зокрема, кількість ночей, проведених внутрішніми туристами, зросла стабільно, тоді як міжнародні туристи показали більш різкі коливання, що може свідчити про залежність туристичної галузі від глобальних подій, обмежень на подорожі та змін у споживчих звичках. Важливо відзначити, що до 2024 р. було спрогнозовано зростання кількості ночей, що свідчить про відновлення туристичних потоків і повернення до доковідних показників. У 2024 р. розрахункова кількість ночей, проведених у туристичних закладах розміщення в ЄС, сягнула 2,99 млрд, перевищивши попередній рік на 53,4 млн, або на 2% [32].

Зростання кількості ночей в основному було зумовлене збільшенням ночей, проведених іноземними гостями (+58,7 млн), тоді як кількість ночей, проведених внутрішніми гостями, зафіксувала помірне зниження (-5,3 млн). У 2024 р. кількість ночей, проведених туристами, в ЄС була збалансованою між іноземними (48%) і внутрішніми гостями (52%).

Порівняно з 2023 р., у 2024 р. кількість ночей у туристичних місцях зросла майже у всіх країнах ЄС. Найбільше зростання зафіксовано в Люксембурзі (+22%), Мальті (+13%) і Латвії (+7%). Незначне зниження зафіксовано у Франції та Бельгії (-1%), у той час як у Швеції, Фінляндії та Італії показники залишилися стабільними.

Тож, туристичний сектор ЄС демонструє значну стійкість. Після невдач, викликаних пандемією, кількість туристичних ночей починає знову зростати, і це створює позитивні прогнози для майбутнього розвитку галузі. Проте для

забезпечення стабільного зростання важливо враховувати адаптацію до нових умов ринку, щоб підтримувати як внутрішній, так і міжнародний туризм [34].

Згідно з представленими оцінками на 2024 р., порівняно з 2023 р., кількість ночей перебування туристів відзначається помітними змінами. Найвищий рівень зростання демонструють такі країни, як Люксембург та Мальта. Інші країни – Латвія та Фінляндія, також демонструють позитивні тенденції, хоча й в меншій мірі. Водночас, країнами, в яких виявилися тенденції зменшення вказаного показника, стали Болгарія та Австрія. Загалом, є позитивні ознаки зростання туристичних активностей у більшості Європейських держав. Наведені у додатку дані підкреслюють важливість моніторингу туристичної індустрії для адаптації стратегій і покращення пропозицій щодо залучення відвідувачів.

Сучасний нічний туризм в Європі піддається впливу кількох трендів. По-перше, все більш важливим стає сталий розвиток. Багато міст прагнуть розвивати нічний туризм, зберігаючи при цьому свою культурну спадщину та дбаючи про охорону навколишнього середовища. Це виявляється в організації екологічних екскурсій, використанні електромобілів для перевезення туристів та популяризації заходів, які враховують потреби місцевих жителів [22].

По-друге, важливу роль в організації нічного туризму відіграють комп'ютерні технології. Зростання популярності мобільних додатків і онлайн-платформ дозволяє туристам легко знаходити та резервувати ночі розваг. Від стрімінгових сервісів до платформ для бронювання квитків – всі ці інструменти допомагають зробити нічний туризм більш доступним і зручним [50; 39]. У зв'язку з сучасними трендами, важливо зберігати баланс між розвитком нічного туризму та підтримкою місцевих спільнот, спрощуючи доступ до культурних цінностей і забезпечуючи стійкий розвиток у майбутньому [32].

В Україні, яка є однією з європейських держав, нічний туризм обмежений введенням з 24 лютого 2022 р. та продовженим по даний час воєнного стану й запровадження комендантської години, яка зазвичай триває

з 24-ї і до 5-ї години ранку. Однак, не зважаючи на воєнні дії, у західному регіоні нічний туризм набуває все більшої популярності, особливо в містах з багатою історією та культурною спадщиною. Львів, як одне з таких міст, пропонує туристам різноманітні вечірні екскурсії, що дозволяють зануритися в атмосферу старовинного міста після заходу сонця. Так, однією з найпопулярніших програм є екскурсія «Вечірній Львів» від туристичної компанії Tiras Tour. Ця програма включає прогулянку середньовічною частиною міста, відвідування історичних пам'яток та знайомство з легендами, які оживають у вечірньому світлі ліхтарів. Під час екскурсії туристи мають можливість побачити Львів з іншого боку, відчутти його романтичну та загадкову атмосферу. Екскурсія нічним Львовом – унікальна можливість прогулятись містом без великих натовпів людей, машин, трамваїв та тролейбусів. Коли більшість туристів розходяться по готельних номерах, а місцеві жителі – по своїх квартирах, туристи отримують можливість зануритися в атмосферу спокою і таємниць старого міста. Екскурсія зосереджує увагу переважно на старій частині Львова, де сконцентрована найбільша кількість пам'яток культури та архітектури. Звісно, у таких екскурсіях важливі не лише місця, але й історії, які розказують екскурсоводи. Таємничі загадкові зникнення, заборонене кохання, кримінальні розслідування та дивовижні легенди – усе це можна почути під час двогодинної прогулянки вечірнім містом. А м'яке розсіяне світло ліхтарів лише посилює магічну атмосферу та дарує незабутні враження [57, с. 63].

На території України, зокрема, у Карпатах, формами пригодницького нічного туризму є нічні сходження, табори на висоті, маршрути з ліхтариками по хребтах [29, с. 158].

Таким чином, форми організації нічного туризму в країнах Європи є різноманітними та враховують культурні, економічні й соціальні особливості кожної держави. Основними напрямками розвитку нічного туризму є клубний і фестивальний туризм, гастрономічні тури, екскурсійні програми, історичні та містичні маршрути, а також нічний екотуризм. Великим попитом

користуються розважальні центри та клуби, які є невід’ємною частиною нічного життя багатьох європейських міст, зокрема Берліна, Амстердама та Барселони. Важливу роль відіграють нічні екскурсії, що дозволяють туристам ознайомитися з історичною та культурною спадщиною міст у незвичній атмосфері, що особливо популярно в Парижі, Лондоні та Римі.

2.2. Нічний туризм як інструмент підтримки місцевих громад

Нічний туризм стає все більш популярним у Європі, пропонуючи унікальні можливості для розвитку місцевих громад. Вечірні заходи, такі як фестивалі, концерти, нічні ринки та екскурсії, сприяють залученню туристів, які прагнуть отримати нові враження [12, с. 179]. Це має велике значення для розвитку економіки міст і сіл, оскільки збільшує прибутки від торгівлі, готельного бізнесу та ресторанів [34].

Нічний туризм створює додаткові робочі місця. Місцеві жителі можуть знайти зайнятість у сфері обслуговування, організації подій та безпеки, що позитивно впливає на рівень життя в громадах. Залучення інвестицій у розвиток інфраструктури, такої як освітлення, транспортні послуги та безпека, також є важливим аспектом [32].

Нічний туризм, або нічна економіка, стає все більш важливим інструментом для розвитку місцевих громад у Європі. Про це свідчить розвиток «нічних мерій» та нічних рад. Так Париж і Лондон запровадили посади «нічних мерів» (наприклад, Емі Ламе в Лондоні) та створили «нічні ради» (близько 200 членів у Парижі), які об’єднують власників закладів, мешканців, представників поліції, служб охорони здоров’я та транспорту. Це дозволяє активно керувати нічним життям, враховуючи інтереси всіх зацікавлених сторін, вирішувати питання безпеки, шуму та співіснування, а також розробляти комплексні стратегії розвитку нічної економіки. Діяльність таких інституцій забезпечує збалансований розвиток нічного життя, зменшує

конфлікти між розважальними закладами та мешканцями, покращує безпеку, сприяє інноваційним рішенням для використання громадських просторів уночі та підтримує інклюзивні нічні заклади.

Однак для ефективної реалізації нічного туризму, важливо враховувати потреби та інтереси самих місцевих жителів. Спільноти повинні мати можливість брати участь у плануванні та розвитку проєктів, щоб ліквідувати можливі негативні наслідки, такі як шум, забруднення чи втручання у повсякденне життя. Тому нічний туризм має потенціал стати важливим інструментом підтримки місцевих громад в Європі лише за умови збалансованого підходу до його розвитку.

Переваги та недоліки нічного туризму наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Переваги та недоліки нічного туризму

Переваги нічного туризму	Недоліки нічного туризму
Залучення туристів, що допомагає підвищити рівень розвитку економіки міста.	Підвищення рівня шуму та забруднення.
Створення нових робочих місць у сфері обслуговування.	Соціальні напруженості між туристами та місцевими мешканцями.
Розвиток культурних подій та арт-ініціатив.	Підвищений ризик кримінальної активності у певних районах.
Привернення уваги до місцевих традицій і культур.	Можливість втрати автентичності місцевої культури.
Збагачення соціального життя та культурного обміну.	Виклики в управлінні інфраструктурою та безпекою.
Розширення можливостей для активного відпочинку.	Витрати на підтримку інфраструктури та безпеки.

При вивченні практик нічного туризму важливо розглядати соціокультурні впливи туризму на місцеві громади. Соціокультурні впливи туризму можна визначити як «вплив на приймаючі громади внаслідок прямих і непрямих взаємодій із туристами та взаємодії з туристичною індустрією»

[22]. Іншими словами, вплив туризму на місцеві громади є результатом взаємодії між місцевими жителями, які мають власні звичаї та традиції, та туристами, які можуть не зважати на культуру відвідуваної громади.

Нічний туризм може впливати на культурну систему та соціальну поведінку, сімейні відносини, індивідуальну поведінку та колективний стиль життя. Також існує ризик зниження рівня безпеки в суспільстві, руйнування традиційних церемоній та послаблення громадських організацій. У місцях, де розвинений нічний туризм, часто з'являються проблеми із безпекою. Рівень соціокультурного впливу туризму залежить від культурної та релігійної стійкості громади. Як наслідок, чим більше члени громади прив'язані до своєї культури, тим менше вони відкриті до туристів, і навпаки [37, с. 799].

Аналізуючи вплив нічного туризму на місцеві громади з іншої точки зору, дослідники запропонували поділити соціальний вплив нічного туризму на дві категорії: «реальні» та «сприйняті» туристичні впливи [39]. Реальні соціокультурні впливи визначаються як ті, які можна виміряти за допомогою об'єктивних даних, що підтверджують їхнє існування. До цієї категорії можна віднести, наприклад, рівень транспортного перевантаження, поширення проституції через нерегульований секс-туризм або нічний туризм. З іншого боку, позитивним прикладом може бути покращення рівня життя громади завдяки збільшенню кількості робочих місць тощо.

Натомість сприйнятий соціальний вплив – це той, що кожен член громади оцінює по-різному, залежно від особистих поглядів, вигоди та культурного середовища. Це означає, що соціокультурні впливи є неоднозначними: одні й ті самі об'єктивні явища можуть сприйматися різними групами як позитивні або негативні.

Між цими двома змінними існує позитивний зв'язок. Ті жителі, які отримують особисту вигоду від туризму, схильні підтримувати його розвиток у своєму регіоні, однак вони також частіше відзначають негативні наслідки туризму. З іншого боку, Д. Монтеррубіо (J. C. Monterubio), Ф. Белло (F. G. Bello) та Г. Чайклін (G. C. Chacón) стверджують, що ставлення місцевих

жителів до розвитку туризму та його впливу є позитивним, якщо туризм приносить користь місцевій громаді [27].

Ці дві теорії доводять, що в одному випадку ставлення жителів залежить від їхньої особистої вигоди, тоді як в іншому – від загальної користі для громади. Ця суперечність пояснюється теорією культурної специфічності туристичних напрямків, яка розрізняє індивідуалізм і колективізм. Колективізм є культурною характеристикою, яка визначає людей як взаємозалежних і відповідальних перед членами своєї групи. Водночас індивідуалізм притаманний культурам, де люди сприймаються як незалежні та самодостатні. Отже, індивідууми, які проживають у країнах з культурою індивідуалізму, підтримують теорію Д. Тосуна, тоді як жителі колективістських суспільств – теорію Д. Монтеррубіо та Ф. Белло.

В Європі рівень колективізму та індивідуалізму може варіювати залежно від країни та навіть окремих регіонів. Зазвичай ці характеристики визначаються культурними цінностями, соціальними нормами та історичним розвитком суспільства. Індивідуалістичні країни Європи характеризуються високим рівнем особистої автономії, свободою вибору та самореалізацією. Люди більше орієнтовані на особисті досягнення, ніж на групову гармонію (Данія, Фінляндія, Швеція, Норвегія, Ісландія, Нідерланди, Велика Британія, Ірландія, Німеччина, Франція, Швейцарія).

Колективістські країни Європи відводять важливе значення сім'ї, спільноті, взаємній підтримці та соціальній гармонії. Люди більше орієнтовані на групові цінності, аніж на індивідуальні досягнення (Португалія, Іспанія, Італія, Греція, Польща, Угорщина, Словаччина, Чехія, Румунія, Болгарія, Сербія, Албанія).

Деякі європейські країни мають змішані риси, де індивідуалізм виявляється в економіці та правовій системі, але водночас зберігаються колективістські традиції у соціальному житті та сімейних відносинах (Австрія, Бельгія, Литва, Латвія, Естонія, Хорватія, Словенія).

Таким чином, Північна та Західна Європа є більш індивідуалістичними, тоді як Південна, Східна та частково Центральна Європа більш колективістськими [24, с. 50].

Вказані аспекти важливо враховувати при організації нічного туризму. Жителі індивідуалістичних суспільств більш схильні підтримувати розвиток нічного туризму, якщо він приносить економічну вигоду. У колективістських культурах важливішим є баланс між збереженням традицій та вигодами від туризму.

Загалом, для ефективного розвитку нічного туризму необхідний збалансований підхід, що враховує як економічні, так і соціокультурні чинники. Важливо залучати місцеві громади до планування та впровадження туристичних ініціатив, аби мінімізувати потенційні негативні наслідки та забезпечити сталий розвиток регіонів [37, с. 805].

Таким чином, нічний туризм відіграє важливу роль у розвитку місцевих громад Європи, створюючи нові можливості для економічного зростання, культурного обміну та соціального розвитку. Він сприяє залученню туристів до міст і сіл, підтримує місцевий бізнес, розширює ринок праці та допомагає збереженню культурної спадщини через організацію тематичних заходів та екскурсій. До негативних ризиків можна віднести підвищення рівня злочинності, шумового забруднення, можливе руйнування традицій і соціальних норм. Рівень впливу нічного туризму залежить від культурної стійкості громади та її готовності до взаємодії з туристами.

2.3. Популяризація нічного туризму в мережі Інтернет

Нічний туризм стає все більш популярним явищем у світі. Мандрівників приваблює можливість відкрити нові локації, культури та природні ландшафти саме у вечірній та нічний час. Особливо актуальною стає популяризація нічного туризму в Інтернеті, де цифрові технології дозволяють

створювати унікальні віртуальні тури, рекламувати нічні заходи та залучати нових туристів.

Сучасний туристичний ринок пропонує широкий спектр послуг, які задовольняють різноманітні потреби споживачів. До основних послуг належать інформаційне забезпечення, екскурсійний супровід, розміщення, харчування та транспортне обслуговування. Водночас, через високий рівень диференціації попиту, туристичні підприємства пропонують додаткові послуги, зокрема торговельні (продаж друкованої продукції), побутові (фотографічні та перукарські послуги), страхові та банківські сервіси.

Згідно зі Всесвітньою туристичною організацією (ВТО), на туристичний попит впливають понад 130 чинників, що, у свою чергу, формує характер надання послуг у галузі туризму. Особливо важливим є інформаційний вплив, оскільки сучасні технології та засоби масової комунікації відіграють ключову роль у підвищенні попиту на туристичні продукти та розвитку туристичних підприємств. В умовах цифрової економіки використання реклами, засобів масової інформації та інтернет-технологій є невід'ємною складовою просування туристичних послуг [45, с. 670].

Інтернет є одним із найефективніших та економічно вигідних способів поширення інформації, взаємодії між постачальниками та споживачами туристичних послуг. Для туристичних підприємств він виконує функцію глобального інструменту, що забезпечує представлення їхніх пропозицій широкій аудиторії. Використання інтернет-ресурсів дозволяє автоматизувати робочі процеси, забезпечити оперативне консультування клієнтів у режимі онлайн, впроваджувати систему бронювання та продажу туристичних продуктів, а також оптимізувати взаємодію з бізнес-партнерами створювати бази даних та інформаційні портали.

Ефективне використання Інтернету сприяє швидкому аналізу ринку туристичних послуг, дослідженню потреб клієнтів та формуванню прогнозів попиту. Постійний зв'язок із постачальниками та продавцями послуг дозволяє

оперативно резервувати готельні номери, транспортні засоби та інші необхідні ресурси, що значно підвищує рівень обслуговування туристів.

Основні переваги використання Інтернету туристичними компаніями включають:

- 1) необмежений географічний доступ та поширеність;
- 2) цілодобову доступність інформації;
- 3) можливість інтерактивної комунікації в режимі реального часу;
- 4) швидку передачу даних через e-mail, соціальні мережі та веб-сайти;
- 5) масштабну та ефективну рекламу за відносно низькою вартістю;
- 6) можливість зниження витрат завдяки автоматизації дистрибуції та маркетингових процесів;
- 7) отримання аналітичних даних про відвідуваність веб-сторінок підприємства;
- 8) використання Інтернету для онлайн-розрахунків;
- 9) впровадження електронного туризму та вдосконалення інформаційно-логістичних систем [40, с. 112].

Сучасна туристична галузь є високотехнологічною та інформаційно-насиченою сферою, у якій Інтернет відіграє ключову роль. Інформація є основним фактором формування попиту: саме завдяки швидкості її отримання та актуальності турист ухвалює рішення про покупку тієї чи іншої послуги. За допомогою Інтернету клієнти можуть отримати детальні відомості про туристичні пропозиції, умови бронювання, ціни, а також ознайомитися з відгуками інших користувачів. Використання цифрових технологій у туристичній сфері сприяє підвищенню рівня обслуговування, оптимізації бізнес-процесів та зростанню ефективності роботи підприємств [45]. Веб-сайти туристичних агентств, платформи для обміну досвідом, соціальні мережі та відеоплатформи, такі як YouTube, стали основними каналами для популяризації нічного туризму [46, с. 294] (див. Додаток Л).

Інтернет забезпечує миттєвий доступ до різноманітних туристичних продуктів, у тому числі нічних турів і розваг. Задоволення туристичних

інтересів уночі – це можливість для туристичних компаній пропонувати нові види дозвілля, включаючи вечірні екскурсії, нічні пішохідні прогулянки, нічні клуби, культурні події та гастрономічні тури. Платформи, такі як TripAdvisor або Viator, дозволяють туристам знайти та забронювати нічні активності, оцінити їх і поділитися своїм досвідом [15].

Потужними інструментами для просування нічного туризму стали соцмережі, зокрема Facebook, Instagram, Twitter, TikTok,. Візуальний контент, що включає фотографії і відео, дозволяє передати атмосферу нічних подій, створюючи враження, яке привертає увагу потенційних туристів. Брендинг та кампанії з використанням хештегів, таких як #NightTourism або #NightLife, дозволяють сформувати унікальний імідж дестинації, що привертає туристів із різних куточків світу. Завдяки цьому можна охопити широку аудиторію та збудувати спільноту навколо нічного туризму [39].

Інші цифрові платформи, такі як блогери та влогери, також сприяють популяризації нічного туризму. Вони діляться своїми враженнями від ночівлі в місцевих готелях, участі в культурних подіях або нічних активностях, даючи своїм підписникам реальні рекомендації та поради. Такі матеріали дозволяють туристам краще зрозуміти, що вони можуть очікувати від нічного туризму, і як це поєднується з їхніми інтересами.

Існують різні стратегії, за допомогою яких нічний туризм може бути популяризований в Інтернеті. Одна з таких стратегій полягає в інтеграції нічних активностей із культурним, гастрономічним або природним туризмом. Такі комбіновані пакети дозволяють туристам отримати повне враження від культури дестинації протягом усього дня і ночі [16; 23]. Наприклад, пропонування ночівлі в традиційних готелях разом з вечірніми культурними заходами або гастрономічними турами, в яких туристи можуть спробувати місцеві страви в нічних ресторанах або на вуличних ринках, стане привабливим для тих, хто бажає отримати більше вражень від своєї подорожі.

Іншою стратегією є створення унікальних онлайн-заходів або фестивалів, що спеціалізуються на нічному туризмі. Протягом пандемії

COVID-19 деякі туристичні компанії проводили онлайн-екскурсії або відео-трансляції нічних подій, таких як концерти, театральні вистави або культурні фести [22]. Це дозволило не лише зберегти інтерес до нічного туризму, але й розширити аудиторію за межі фізичних кордонів. У майбутньому онлайн-тури можуть стати важливою частиною стратегії просування нічного туризму, доповнюючи традиційні способи.

Крім того, важливою стратегією є застосування персоналізованих рекомендацій. Використання алгоритмів та аналітики для прогнозування інтересів туристів може значно покращити досвід від нічного туризму. Платформи, які враховують інтереси користувачів (наприклад, їх переваги щодо виду діяльності, бюджету або стилю подорожей), можуть надавати індивідуальні рекомендації для нічних заходів, що підвищує шанси на заброньовані послуги та позитивний досвід [40, с. 112].

Отже, Інтернет відкриває широкі можливості для просування нічного туризму. Основними інструментами популяризації виступають:

1. Соціальні мережі. Платформи на зразок Instagram, Facebook, TikTok дозволяють створювати візуально привабливий контент, наприклад, фотографії нічних екскурсій чи відео з вечірніх заходів. Завдяки хештегам та геолокації контент легко знаходять потенційні туристи.

2. Веб-сайти туристичних компаній та міст. На офіційних сайтах можна розміщувати інформацію про нічні тури, розклад заходів та онлайн-бронювання. Особливо ефективно працюють інтерактивні карти, які показують активності вночі.

3. Блогери та інфлюенсери. Співпраця з відомими блогерами дозволяє охопити широку аудиторію. Огляди нічних турів, прямі трансляції із заходів або огляди ресторанів, які працюють до пізньої ночі, можуть стати ефективним рекламним інструментом.

4. Відеоплатформи. YouTube та інші відеохостинги дають змогу публікувати відео-екскурсії, огляди нічних заходів або документальні відео про нічне життя міста.

5. Реклама в Інтернеті. Контекстна реклама в пошукових системах і таргетована реклама в соціальних мережах допомагають залучати туристів, які цікавляться подорожами або заходами у нічний час (див. Додаток М).

Тож, популяризація нічного туризму в Інтернеті є важливим чинником розвитку цього виду туризму, і вона може бути надзвичайно ефективною, якщо застосовувати правильні стратегії просування.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження, можна зробити наступні висновки:

1. Нічний туризм – це відносно новий феномен у сфері туризму, що набирає популярності в останні роки. Він охоплює різноманітні види діяльності, які зазвичай відбуваються вночі, включаючи вечірки, відвідування клубів, культурні події, гастрономічні тури і нічні екскурсії. Основна його мета – надати туристам можливість пізнати нові культури та суспільства за допомогою нічних активностей і вражень.

2. Нічний туризм відіграє важливу роль в актуалізації культурної спадщини, оскільки дозволяє привернути увагу до історичних пам'яток, традицій та мистецтва через унікальні заходи, такі як театралізовані екскурсії, світлові інсталяції, фестивалі та концерти під відкритим небом. Освітлення архітектурних об'єктів, спеціальні нічні маршрути та інтерактивні програми сприяють глибшому зануренню в культурну атмосферу, роблячи її доступнішою та привабливішою для туристів. Такий підхід не лише популяризує національну спадщину, а й стимулює її збереження та розвиток через залучення фінансування та підвищення інтересу громадськості.

3. У країнах Європи нічний туризм представлений широким спектром форм, які сприяють залученню відвідувачів і розвитку місцевої культури. Популярними є нічні екскурсії історичними місцями, які доповнюються світловими шоу, театралізованими виставами та інтерактивними подіями, що створюють унікальний ефект занурення у минуле. Також поширені нічні ринки та гастрономічні фестивалі, де туристи можуть скуштувати місцеву кухню, познайомитися з традиціями регіону. Важливим напрямом є нічне відвідування музеїв і галерей, коли культурні заклади відкривають свої двері після заходу сонця, пропонуючи спеціальні програми та екскурсії. Окрім цього, нічні круїзи, відвідування природних парків під зоряним небом та міські арт-прогулянки стають дедалі популярнішими, залучаючи як місцевих жителів, так і туристів з інших країн.

Завдяки таким ініціативам нічний туризм у Європі не лише розвивається, а й сприяє економічному зростанню та збереженню культурної спадщини.

4. Нічний туризм відіграє значну роль у підтримці місцевих громад, оскільки створює нові робочі місця та стимулює розвиток малого бізнесу. Організація нічних заходів, таких як культурні події, тематичні вечірні екскурсії та гастрономічні фестивалі, сприяє залученню туристів, що, у свою чергу, підвищує доходи місцевих підприємців – власників кафе, ресторанів, сувенірних магазинів, готелів і транспорту. Окрім економічного ефекту, нічний туризм допомагає розкрити культурний потенціал регіону, даючи змогу популяризувати традиції, ремесла та мистецтво. Завдяки активній участі громади у розвитку нічного туризму з'являються нові ініціативи щодо благоустрою міст – покращується інфраструктура, забезпечується безпека та підвищується якість туристичних послуг. Важливим аспектом є також збереження історичної спадщини, адже доходи від туризму можуть спрямовуватися на реставрацію архітектурних пам'яток і підтримку місцевих культурних проєктів. Таким чином, нічний туризм не лише приносить економічні вигоди, а й сприяє соціальному та культурному розвитку громад. Загалом нічний туризм відкриває нові горизонти для розвитку міст, активно формуючи їхню культурну ідентичність. У сучасному світі, де культурний обмін і соціальна взаємодія стають важливими аспектами туристичного досвіду, нічний туризм може відігравати ключову роль у зближенні культур та розширенні меж традиційного туризму.

З іншого боку, розвиток нічного туризму породжує й певні ризики. Підвищена активність туристів вночі може призводити до шуму й забруднення, що негативно впливає на комфорт місцевих мешканців. Також можливі соціальні напруженості між мешканцями та туристами, які можуть виникати через різні стилі життя та потреби. Крім того, зростання нічного туризму може торкатися питання безпеки, зростання рівня кримінальної активності. Важливо враховувати баланс між інтересами туристів і місцевих жителів, щоб забезпечити сталий розвиток громад. Щоб збалансувати інтереси туристів і

місцевих жителів, необхідно враховувати потреби обох сторін під час планування та реалізації нічних заходів. Стратегічний підхід до розвитку нічного туризму може стати запорукою успішного і сталого міського середовища, де всі учасники отримують вигоду.

5. Сучасні цифрові технології та Інтернет відіграють ключову роль у популяризації нічного туризму, забезпечуючи широкий доступ до інформації про нічні туристичні маршрути, події та послуги. Соціальні мережі, туристичні портали, мобільні додатки та офіційні веб-сайти міст активно використовуються для реклами вечірніх екскурсій, нічних фестивалів та культурних заходів. Важливу роль відіграють відео та фото-контент, які дозволяють потенційним туристам заздалегідь оцінити атмосферу нічного відпочинку та зробити вибір на користь певного напрямку.

6. Онлайн-платформи також дають можливість бронювання нічних турів, купівлі квитків на заходи та отримання актуальних відгуків від інших туристів, що підвищує довіру до подорожей у темний час доби. Крім того, активне використання блогерів та інфлюенсерів для просування нічного туризму сприяє формуванню позитивного іміджу міст та популяризації нестандартних маршрутів. Завдяки Інтернету туристична галузь отримує потужний інструмент для залучення мандрівників та збільшення економічної вигоди від нічного туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алістратова К. Е. Містичний туризм: зарубіжний досвід та перспективи розвитку в Україні. *Географія та туризм*. 2013. Вип. 26. С. 93–101.
2. Бублик Л. Я, Трофим'як С. В. Тенденції розвитку туристичного господарства України у 2020–2023 роках. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2024. Вип. 1 (42). С. 3–7.
3. Ваш путівник із нічних розваг у Європі. URL: <https://visiteurope.com/en/experience/your-guide-to-late-night-fun-in-europe/> (дата звернення: 12.01.2025).
4. Воловик В. М., Волошин Н. О. Нічний туризм. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми та перспективи розвитку готельно-ресторанного та туристичного бізнесу в Україні»*. Харків : ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ», 2024. С. 10–11.
5. Воронін І. М., Вороніна А. Б. Вплив факторів глобалізації на розвиток міжнародного туризму. *Культура народів Причорномор'я*. 2009. С. 115–117.
6. Гарбузова ніч у Меджибожі. URL: [https:// medzibozi-ekskursii-dopidzemel-licari-ta-garbuzilla.html](https://medzibozi-ekskursii-dopidzemel-licari-ta-garbuzilla.html) (дата звернення: 20.01.2025).
7. Європа вночі – фотосерія. URL: <https://www.travelyesplease.com/europe-at-night-photo-series/> (дата звернення: 27.02.2025).
8. Зайцева В. М., Корнієнко О. М. Міжнародний туризм та глобалізація в сучасному світі. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 2. С. 55–65.
9. Кампрубі Р., Короміна Л. Мешканці проти відвідувачів на фестивалях світла в містах: приклад Барселони. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*. 2019, 11(3). С. 455–468.

10. Колотуха О. В. Нічний туризм. *Спортивний туризм та активна рекреація: географія, систематизація, практика (словник-довідник)*. URL: <https://geohub.org.ua/node/1875> (дата звернення: 02.05.2025).
11. Країни з найвищими доходами від міжнародного туризму в Європі з 2019 по 2023 рік. URL: <https://www.statista.com/statistics/261746/countries-in-europe-ranked-by-international-tourism-receipts/> (дата звернення: 17.04.2025).
12. Лозинський Р., Кучинська І. Спеціалізований (нішевий) туризм: розвиток концепції в українській і зарубіжній науковій літературі. *Вісник Львівського університету*. Серія географічна. 2018. Вип. 52. С. 170–182.
13. Мальська М. П., Антонюк Н. В., Ганич Н. М. Міжнародний туризм і сфера послуг. Підручник. Київ: Заня, 2008. 234 с.
14. Мельниченко С. В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : КНТЕУ, 2008. 493 с.
15. Найкращі нічні тури по Європі. URL: <https://www.viator.com/en-AU/Europe-tours/Night-Tours/d6-g12-c96> (дата звернення: 12.04.2025).
16. Незабутні фестивалі Європи, які варто відвідати хоча б раз. URL: <https://crazyllama.com/uk/travel-blog/travel-tips/unforgettable-europe-festivals-that-are-worth-visiting-at-least-once> (дата звернення: 10.03.2025).
17. Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації : тези доповідей III Міжнар. наук.-практ. конф.- фестиваль, Київ, 14-15 лист., 2019 р. / М-во освіти і науки України, М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Київ. ун-т культури, ф-т гот.-ресторан. і турист. бізнесу. Київ : Вид. центр КНУКиМ, 2019. 279 с.
18. Нічне життя Європи та місця для вечірок. URL: <https://europetravelbureau.com/europe-nightlife-and-party-locations/> (дата звернення: 03.05.2025).
19. Нічний Чорногірський марафон. URL: <https://acs.ture.ua/nichnyj-chornogirskyj-marafon-lito/> (дата звернення: 03.05.2025).

20. Організація туризму : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. О. М. Перепелюк. Умань : Сочінський М. М., 2022. 128 с.
21. Організація туризму: підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. В. Я. Брича. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 448 с.
22. Освітлення майбутнього: зростання технологічного нічного туризму: дослідження FMI. URL: <https://www.accessnewswire.com/newsroom/en/travel/illuminating-the-future-the-rise-of-technology-driven-nocturnal-tourism-fmi-study-964810> (дата звернення: 13.04.2025).
23. П'ять надзвичайних нічних вражень по всьому світу. URL: <https://www.bbc.com/travel/article/20250131-noctourism-a-top-travel-trend-for-2025> (дата звернення: 23.02.2025).
24. Плюштієва А. Переїзд на роботу та ніч у місті: нічні пересування в туристичній та гостинній сфері. *Tourism and the night: Rethinking nocturnal destinacij* 2021. № 2. С. 37–51.
25. Поляк В. Розвиток нічного туризму у Великій Британії. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук: збірник матеріалів VIII Міжнар. наук. практ. конф. (14 листопада 2024 р.)* / відп. ред. Шуляк Н. О., Зінченко М. О. Луцьк, 2024. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2024. С. 542–545.
26. Поляруш А. І. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку туристичного ринку Польщі. *Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки* : матеріали XI Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Умань, 14 листоп. 2024 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Навч.-наук. ін-т екон. та бізнес-освіти та [ін.] ; [голов. ред. М. А. Слатвінський ; редкол.: А. Л. Бержанір, О. А. Гарник, О. П. Кірдан, С. П. Ткачук]. Умань : УДПУ, 2024. С. 254–257.

27. Потенціал європейського ринку для культурного туризму. URL: <https://www.cbi.eu/market-information/tourism/cultural-tourism/market-potential> (дата звернення: 03.02.2025).

28. Рига І. І., Рошко С. М. Тенденції розвитку світового ринку туристичних послуг. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2023. № 4(87). С. 396–400.

29. Романова А. Стратегія економічного розвитку туристичної індустрії України. *Туризм і готельно-ресторанна справа*. 2019. № 3. С. 12–19.

30. Романів А. С., Гавлітюк К. Р. Сучасні тенденції розвитку пригодницького туризму в українських Карпатах. *Туризм: наука, освіта, практика*. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 50-ої річниці створення Рівненського відділу Українського географічного товариства у Національному університеті водного господарства та природокористування (м. Рівне, 24–25 квітня 2020 р.) / редкол.: В. С. Мошинський, Н. Б. Савіна, М. О. Клименко, С. І. Коротун та ін. Рівне: НУВГП, 2020. С. 156–161.

31. Смаль І. В. Особливості і проблеми розвитку міжнародного туризму у контексті глобалізаційних процесів. *Вісник Львівського університету*. Серія міжнародні відносини. 2008. Вип. 24. С. 327–335.

32. Статистика туризму – ночі в закладах розміщення туристів. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Tourism_statistics_-_nights_spent_at_tourist_accommodation_establishments (дата звернення: 09.12.2024).

33. Туристична статистика та аналіз Франції. URL: <https://radicalstorage.com/travel/france-tourism-statistics/> (дата звернення: 03.04.2025).

34. У 2024 році в ЄС зафіксовано рекордну кількість туристичних ночей. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20250117-1> (дата звернення: 11.04.2025).

35. У Європі мистецтво – це просто фестиваль. URL: <https://www.festivalfinder.eu/> (дата звернення: 03.05.2025).
36. Удод О. О., Мозолев О. М. Дайвінг як вид спортивного туризму. *Актуальні проблеми розвитку освіти в сфері туризму, фізичної культури та спорту*: матеріали VI Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Хмельницький, 21–22 березня 2023 р.). Хмельницький: ХГПА., 2023. С. 93–96.
37. Чарман А., Говендер Т. Творча економіка нічного дозвілля неформальних закладів пиття. *Міжнародний журнал міських і регіональних досліджень*. 2020. № 44. С. 793–808.
38. Шандор Ф. Ф., Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму : підручник. Київ : Знання, 2013. 334 с.
39. Що веде до захоплюючого досвіду нічного туризму? Актуальність мультисенсорних стимулів, емоційної залученості та захоплення. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10941665.2024.2308853> (дата звернення: 03.02.2025).
40. Яковенко О. В., Варварук О. В., Дорошева В. Р., Куц С. О. Інтернет-технології в діяльності туристичних підприємств. *Сучасні проблеми управління підприємствами в умовах глобалізації та інтернаціоналізації*. Збірник матеріалів міжнародного науково-практичного семінару. Херсон: ПП Вишемирський В. С., 2014. С. 109–114.
41. Download Festival. URL: <https://downloadfestival.co.uk/info/> (date of application: 03.02.2025).
42. Eldridge A. Strangers in the night: nightlife studies and new urban tourism. *Event Studies*. 2019. Vol. 11. P. 422–435.
43. Eldridge A., Smith A. Tourism and the night: towards a broader understanding of nocturnal city destinations. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*. 2019. № 11(3). P. 394–406.
44. Evans G. Holding the night: Nuit Blanche and all-night events in capital cities. *Current Issues in Tourism*. 2011. Vol. 15(1–2). P. 35–49.

45. Fayos-Solá E., Marín C., Jafari J. Astrotourism: No Requiem for Meaningful Travel. *PASOS. Revista de Turismo Patrimonio Cultural*. 2014, 12 (4). P. 663–671.
46. Garcia L.-M. Techno-tourism and postindustrial neo-romanticism in Berlin's electronic dance music scenes. *Tourist Studies*. 2016. Vol. 16, 3. P. 276–295.
47. García-Ruiz M., Nofre J. Understanding Nighttime Tourism. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2023. URL: <https://www.elgaronline.com/edcollchap/book/9781035322749/chapter1.xml> (date of application: 03.02.2025).
48. Giordano E., Ong C. E. Light festivals, mobility politics and urban tourism. *Tourism Geographies*. 2017. Vol. 19, 5. P. 699–716.
49. Hae L. Dilemmas of the nightlife fix: Post-industrialisation and the gentrification of nightlife in New York City. *Urban Studies*. 2011. № 48(16). P. 3449–3465.
50. Illuminating the Future: The Rise of Technology-Driven Nocturnal Tourism. Future Market Insights. URL: <https://www.accessnewswire.com/newsroom/en/travel/illuminating-the-future-the-rise-of-technology-driven-nocturnal-tourism-fmi-study-964810> (date of application: 13.02.2025).
51. Johannesson G. T., Lund K. A. Aurora Borealis: Choreographies of darkness and light. *Annals of Tourism Research*. 2017. № 63. P. 183–190.
52. Kramer J., Wittmann M. Nightlife as Counter-Space: The Potential of Nightlife for Social Well-Being. *Annals of Leisure Research*. 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/375698164_Nightlife_as_counterspace_Potentials_of_nightlife_for_social_wellbeing (date of application: 03.02.2025).
53. Leading city tourism destinations in Europe from 2019 to 2023, by number of bed nights. URL: <https://www.statista.com/statistics/314340/leading-european-city-tourism-destinations-by-number-of-bednights/> (date of application: 03.02.2025).

54. Nightlife Tourism: A Review and Future Researches Directions. URL: <file:///C:/Users/PK/Downloads/ijath-2.3.2022-anggraini.pdf> (date of application: 13.12.2024).
55. Nofre J. Nightlife as a Source of Social Well-Being, Community Building, and Psychological Support After the COVID-19 Pandemic. *Annals of Leisure Research*. 2023. 26(4). P 505–513.
56. Rouan V.-Q., Jiang G.-H., Li Y.-Q., Zhang S.-N. The Nighttime Touristic Landscape: Structural Dimensions and Empirical Effects. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. 2023. № 55. P. 108–117.
57. Rouleau J. Every (Night) Tourist Leaves a Trace. *Imaginations: Journal of Cross-Cultural Image Studies*. 2017. № 7(2). P. 58–71.
58. Tiras Tour. URL: https://tirastour.com.ua/ekskursiji-po-lvovu/vechirnii-lviv?utm_source=chatgpt.com (date of application: 03.02.2025).
59. Tourism. A temporal analysis. Oxford: Goodfellow Publishers Limited, 2023. 248 p.
60. Tourist arrivals and nights in commercial accommodation, august 2024. URL: <https://podaci.dzs.hr/2024/en/76924> (date of application: 03.02.2025).
61. VisitBritain. URL: <https://www.visitbritain.org/research-insights/great-britain-domestic-day-visits-latest-results> (date of application: 03.02.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

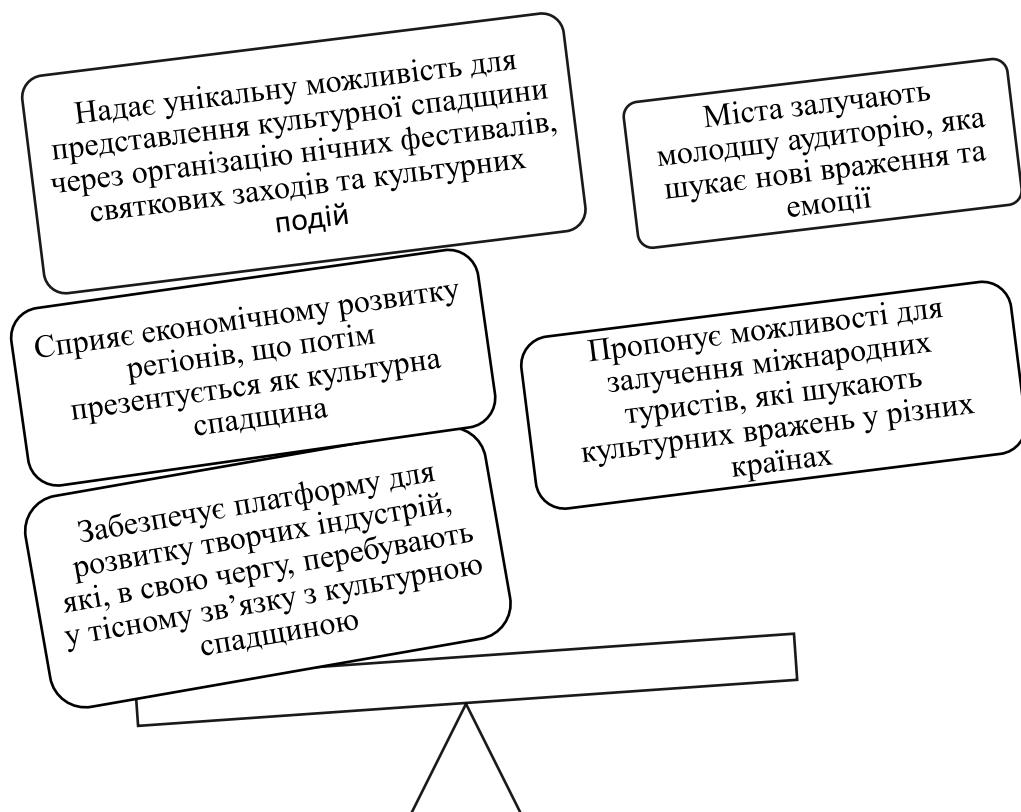
Чинники популярності нічного туризму в Європі

Джерело: складено автором.

Додаток Б

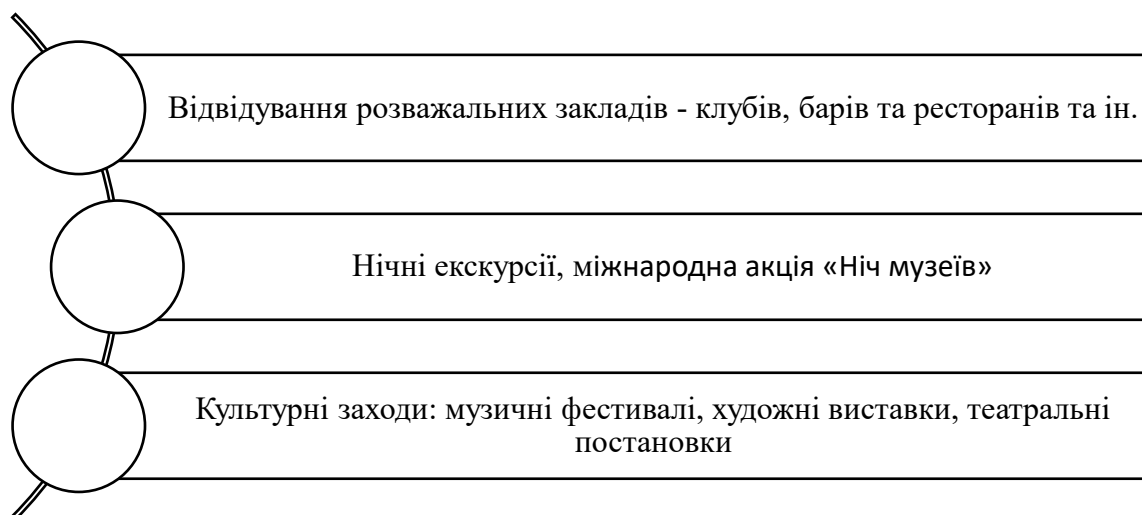
Роль нічного туризму в актуалізації культурної спадщини

Джерело: складено автором.

Додаток В

Форми нічного туризму в країнах Європи

Джерело: складено автором.

Додаток Г

Нічний Рим

Відразу за межами базиліки Санта-Марія-ін-Трастевере (на фото) можна дослідити жваве життя країни. Тут звуки живого джазу наповнюють вулиці, створюючи ідеальний саундтрек для спостереження за людьми.

Джерело : [3].

Додаток Д

Астротуризм

Ісландські басейни з природним підігрівом – ідеальне місце для спостереження за полярним сяйвом.

Booking.com назвав «нічний туризм» головним трендом подорожей у 2025 р. Опитування понад 27 000 мандрівників показало, що близько двох третин з них розглядали можливість поїздки до «місць з темним небом», щоб насолодитися такими речами, як спостереження за зоряним небом і стати свідками унікальних космічних подій.

Джерело: [23].

Додаток Е

Нічний Амстердам

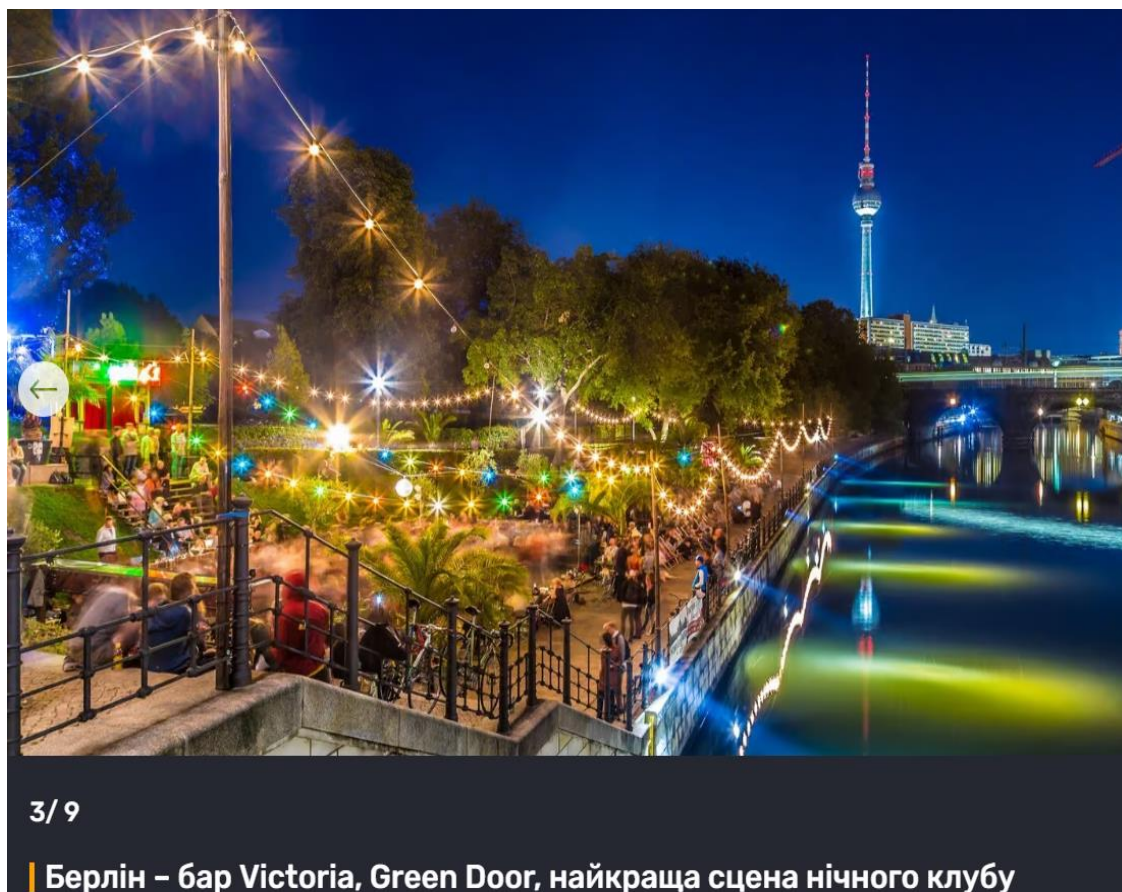

У Нідерландах туристи найкраще проводять нічний час в Амстердамі.

Джерело: [3].

Додаток Ж

Нічний Берлін

Берлін – одне з найкращих міст Німеччини для нічних розваг. Місто сповнене позачасових пабів та барів для тихих вечорів. Але тут також є новіші висококласні танцювальні клуби. Яких би захопливих вражень ви не шукали, у Берліні ви завжди знайдете щось для себе.

Джерело : [3].

Додаток 3

Барселона (Іспанія), Фестиваль Sonar

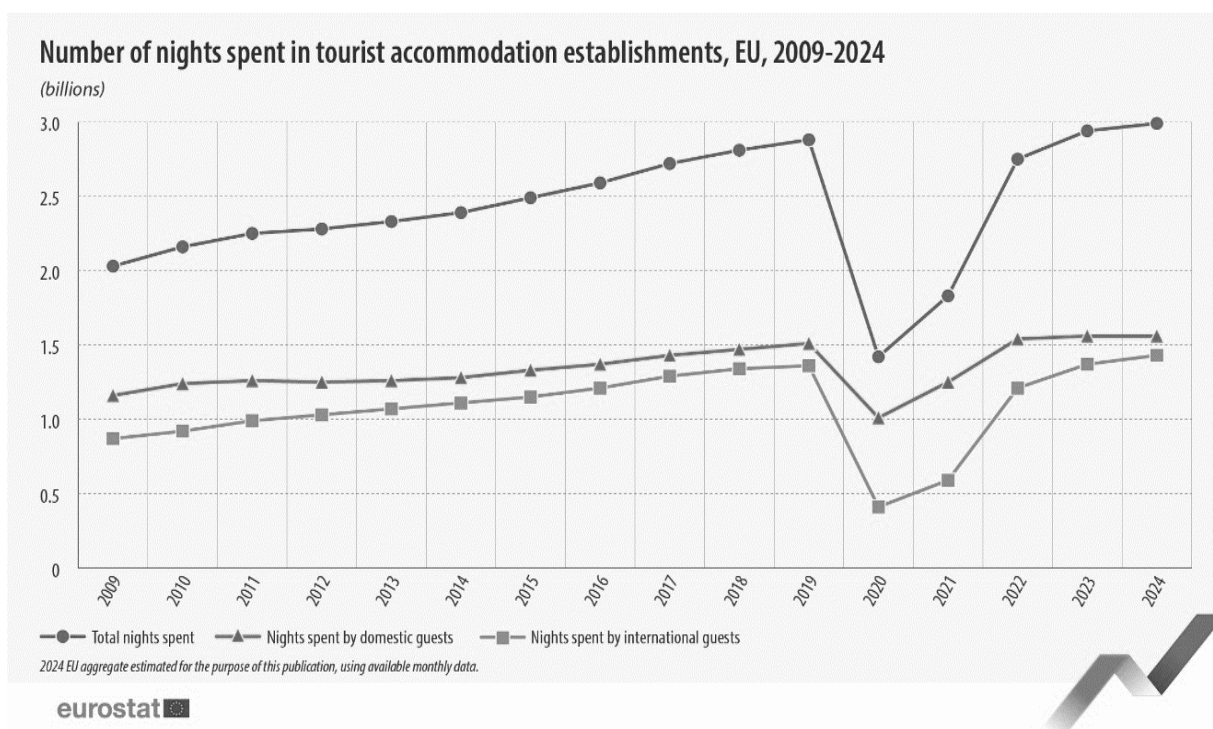

Це цілодобова вечірка, де можна танцювати всю ніч під треки найкращих ді-джеїв світу.

Джерело: [16].

Додаток К

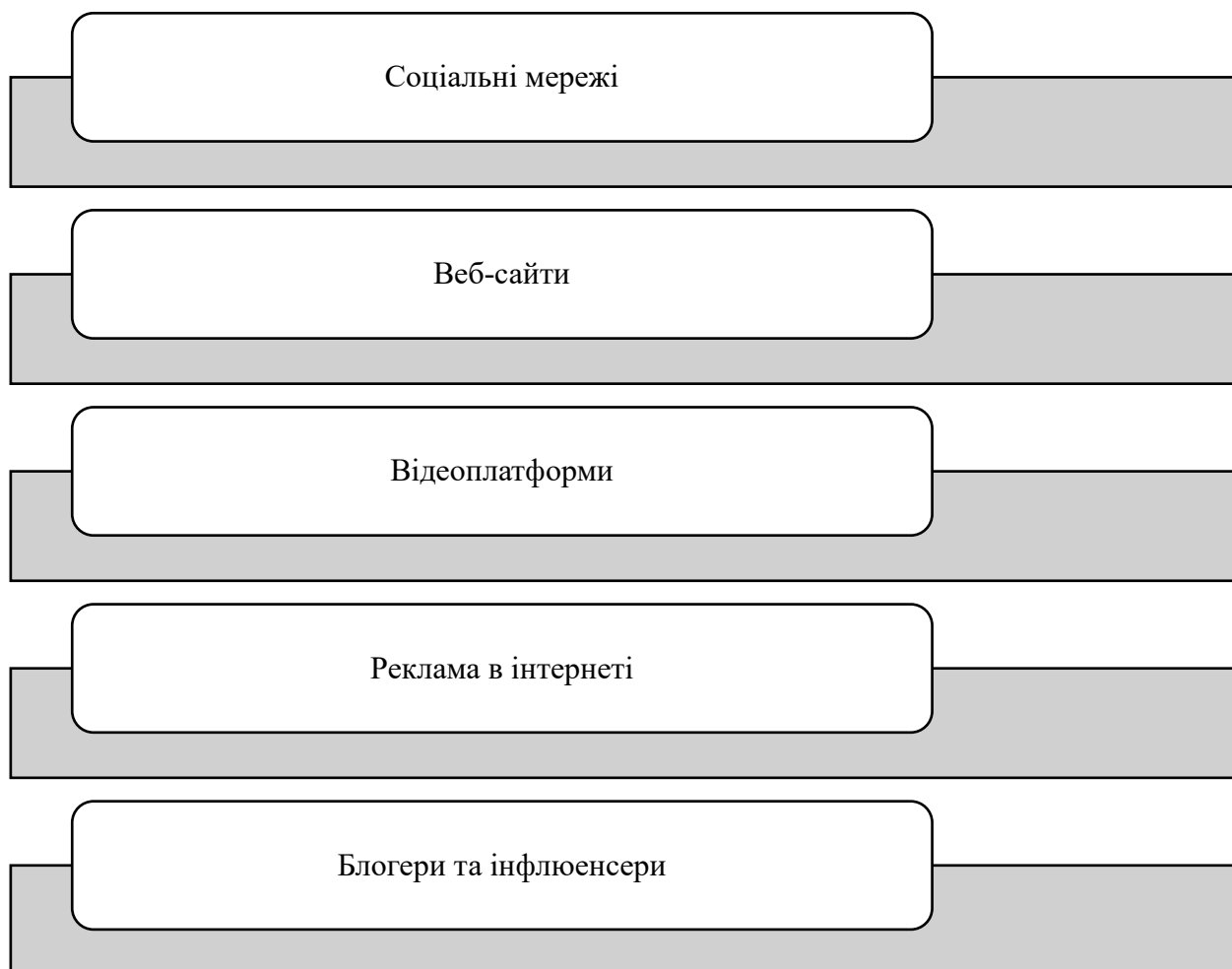
**Прогноз кількості ночей, які будуть проведені туристами у 2024 р.
порівняно з 2023 р.**

Джерело: [32].

Додаток Л

Інструменти популяризації нічного туризму в Європі в мережі Інтернет

Джерело: складено автором.